

Dilqəm ƏHMƏD

Əhməd bəyin yazdığına görə, bir rəvayətə görə, ulu dedəsi Cəmaləddin bəy Sultan Məhəmməd Çələbinin qızı ilə evli olub. Həm bu səbəbdən, həm də Qaraca Yüzbaşının şücaətinə görə Tuzluca qəsəbəsi civarındakı – Araz çayının hər iki sahilindəki – ərazilər ona verilmiş. Dədələrdən Ramazanın zamanında isə ailədaxili itiləflər yaranıb, ona görə də Ramazan bəy Araz sahilindəki kəndlərini tərk edib Alagöz dağının şərq yamacındakı Persi kəndinə yerləşib: "Persi və ya persilinin nə mənə ifadə etdiyini bilmirəm. Ancaq bu ad bir ləqəb olaraq ailəmiz üçün hələ də istifadə olunur".

I yazı

II Dünya müharibəsindən sonra Türkiyədə Azərbaycan istiqlal mübarizəsində Məhəmmədəmin Rəsulzadənin ətrafına toplaşan Qars və İğdırda yetişmiş şəxslər önəmli rol oynayıblar. Üç hissədən ibarət Aküzüm ailəsi haqqındakı yazımda bu şəxslərdən Feyzi Aküzümün xidmətlərindən bəhs etmişdik. Bu dəfəki yazımda Qaraca ailəsindən

Əhməd bəyin həyat hekayəsinə, xatirələrinə, müstəqillik ideyalarına nəzər yetirmişik. Yazımızın birinci qisminə Əhməd Qaracanın öz dilindən ailə şəccərəsi, XX əsrin əvvəllərindəki hadisələr, Azərbaycandan köç kimi məsələlər yer vermişik.

Xaçlılardan xaçlılara

XV əsrdən Osmanlı sultanının xidmətində olan Qaraca ailəsindən Cəmaləddin bəy xaçlılarla döyüşdə şəhid olub. Əhməd bəy xatirələrində bu barədə maraqlı bilgiler verib: "Ailəmizin şəccərə qeydlərini nəzərə alsaq, Anadolu əsilli olduğumuz belli olar. Soy ağacımızın ən üstündəki şəxs XV əsrdə yaşamış Cəmaləddin Qaraca bəydir. Sultan II Murad 1444-cü ildə Bolqarıstanın Varna şəhəri yaxınlığında xaçlı ordusu ilə müharibə apardığı zaman Anadolu bəylərbəyi Cəmaləddin Qaraca bəy şəhid olub. Bu hadisədən 200 ilə yaxın müddət keçdikdən sonra bu dəfə Sultan IV Murad Revan səfərinə çıxarkən (1630-da) Cəmaləddin Qaraca ailəsindən Qaraca Yüzbaşını öz yanında vəzifələndirmişdir".

təngnəfəs qalırdı. Bizim də axırımız belə olacaq deyə qorxmışduq. Qonşu kəndə apardılar. Kəndin yarısı müsəlman, yarısı erməni idi. "Konaxa", yeni "qonşu, dost" olaraq adlandırılmış və yaxından tanışığımız bir erməninin evinə apardılar. İkinci mərtəbəyə qaldırılıb otağa saldılar. Saat gecəyarını çoxdan keçmişdi. Otağımızın qapısı yavaşca açıldı. İçəriyə qaranlıq bir kölgə girdi. Bu, bizim erməni "konaxa" idi. "Bu pəncərədən qaçın, qurtulun, edam edilməyinizə qərar verildi, sabah hamınızı güllələyəcəklər" dedi. Erməninin dediyinə şübhələndim. "Görəsən, biz qaçarkən arxadan atəş açıb öldürməyimi planlayırlar" deyə düşündüm. Amma yolda gördüyüm iti və qazının aqibətini xatırladığımda bu sözlərin doğru olacağına inanmaq

"Ermənilər qonşu kəndin qazısının başını kəsmişdilər" Qaraca ailəsi

məcburiyyətdə qaldım. Qardaşım ilə birgə pəncərədən tullandıq. Bağçanı aşırıb qaranlığın içində qeyb olduq. Qurtulmuşduq. Vaxt itirmədən Gəncə şəhərinə doğru yola düşdük.

Gəncədə bizə çox hörmət edirdilər. Azərbaycan Milli Komitəsi topladığı ərzaq və pulu mühacir ailələrə çatdırır, problemləri ilə yaxından maraqlanırdı. Ailəmiz dirçəlib baqqal dükanı açmağı da bacarmışdı. Yerli əhali bizdən alış-veriş edir, topdansaşıçılar da əllərindəki yağ, pendir kimi qida məhsullarını bazar dəyəridən ucuz qiymətlə bizə satırdılar. Qısa müddətdə iqtisadi baxımdan belimizi qaldıra bilmişdik".

Gəncədən Qarsa

Azərbaycan Cümhuriyyətinin işğalından sonra Gəncədə baş verən dirənişə qatılan Qaraca ailəsi daha sonra Türkiyəyə köçməyi qərara alıblar. Kəlbə Həsən vaxtilə Güney Azərbaycandakı Səttarxan hərəkatına yüz atlı ilə yardım etdiyi üçün orada olan İttihad və Tərəqqinin simalarından Mahmud Şövkət Esəndali və Xəlil Qut paşanı tanıyırdı. Ona görə də həmin vaxt Türkiyənin Bakıdakı səfiri olan Esən-

ilə birgə qatarla Qarsa gedirlər. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, türk səfir bu yolla bir çox azərbaycanlıni da xilas edib.

Qaraca ailəsi o zamanlar Qarsın tərkibində olan İğdırın Hakveyis kəndinə yerləşirlər. 1930-dan sonra İğdırın mərkəzinə köç edirlər. 1934-cü ildə soyad qanunu çıxdığı zaman Vəli bəy Qaraca soyadını, qardaşları Həsən və Ramazan isə Turan soyadını alırlar.

Qaracalardan Əhməd bəy

Əhməd Qaraca 22 sentyabr 1929-cu ildə İğdırın Hakveyis kəndində doğulub. Əli adlı qardaşı, Telli adlı bacısı olub. Əli bəy 1917-ci ildə Persi kəndində doğulub, hüquq fakültəsindən məzun olub, Ankarada Ticarət Nazirliyində çalışıb.

Əhməd bəy ibtidai və orta məktəbi İğdırda bitirib, daha sonra Ankaradakı Atatürk liseyində oxuyub. 1947-ci ildə liseydən məzun olub. Daha sonra Ankarada tibb fakültəsində ali təhsilə başlayan Əhməd bəy adaşı Əhməd bəy Ağaoğlunun qızı Tezer Taşkıran xanımın köməyi ilə 1952-ci ildə Anadolu Agentliyində işə başlayıb. Ardınca Ankara Universiteti Dil-Tarix-Coğrafiya Fakültəsinin klassik filologiya bölümünə adını

zi Universitetinin İletişim Fakültəsində 11 il dərs deyib. Bir müddət Alparslan Türkeşin dəvəti ilə MHP-nin mətbuat müfəttişi vəzifəsində çalışıb. 1980-ci il fevral ayında həbs olunub, dörd ay yarım nəzərdə saxlanılıb.

Rəsulzadə ilə tanışlıq

Şübhəsiz ki, Əhməd Qaracanın jurnalist kimi fəaliyyətindən daha çox onun Məhəmmədəmin Rəsulzadənin qurduğu Azərbaycan Kültür Dərnəyindəki əməyi bizim üçün daha maraqlıdır. Əhməd bəy bir xatirəsində Rəsulzadənin adını ilk dəfə necə eşitdiyini bu şəkildə qeyd edib:

"İbtidai sinif şagirdi idim. İğdırın qovurucu isti bir günündə qonağımız olan azərbaycanlı doktora mərhum qardaşımın söhbətinə qulaq asırdım. Qardaşımın həyəcanlı şəkildə "Doktor, Rəsulzadəgil bizi gözleyir" deyə başlayan cümləsi bütün varlığımı əhatə etdi və "Rəsulzadə" sözünü unutmamaq üçün bir neçə dəfə təkrarladım. Atamdan "Rəsulzadə kimdir?" deyə soruşduğum zaman onun Azərbaycanın böyük öndəri, yılmaz mücahidi olduğunu dedi: "Onun cizdiyi yol hamımıza rəhbər olmalıdır. O, indi Almaniyada mücadiləsinə davam et-

dalın yanına gedirlər. Mahmud Şövkət bəy onun və iki qardaşının ailəsinə Türkiyə təbəəsi olduqlarına dair sənəd verəcəyini, amma başqa əqrəbalarına bunun mümkün olmayacağını söyləyir. Beləliklə, üç qardaş sənədləri alıb ailələri

yazdırıb, oradan məzun olub. 1983-cü ilə qədər Ağaoğlunun qurucusu olduğu Anadolu Agentliyində çalışan Əhməd Qaraca orada parlament müxbiri, daxili xəbərlər müdiri, xəbər dairəsi müdiri kimi çalışıb. Əhməd bəy həmçinin Qa-

məkəddir". Məndə milli hissələrin təuşaqılıqdan bəri cücarib inkişaf etməsinin səbəbi Məhəmmədəmin Rəsulzadə olub".

Tələ Əhməd Qaracaya 1948-1955-ci illərdə Rəsulzadənin yanında çalışmaq şansını verəcəkdik...